

**UJEDINJENE
NACIJE**

Međunarodni sud za krivično gonjenje
lica odgovornih za teška kršenja
međunarodnog humanitarnog prava
počinjena na teritoriji bivše
Jugoslavije od 1991. godine

Predmet br. IT-03-69-AR73.2

Datum: 16. maj 2008.

Original: engleski

PRED ŽALBENIM VEĆEM

U sastavu: sudija Fausto Pocar, predsjedavajući
sudija Mohamed Shahabuddeen
sudija Mehmet Güney
sudija Andréia Vaz
sudija Theodor Meron

Sekretar: g. Hans Holthuis

Odluka od: 16. maja 2008.

TUŽILAC

protiv

**JOVICE STANIŠIĆA
FRANKA SIMATOVIĆA**

JAVNO

**ODLUKA PO ŽALBI ODBRANE NA ODLUKU O DALJEM TOKU
POSTUPKA**

Tužilaštvo:

g. Dermot Groome
gđa Doris Brehmeier-Metz
g. Gregory Townsend
g. John Docherty

Branioci optuženih:

g. Geert-Jan Alexander Knoop i g. Wayne Jordash za g. Jovicu Stanišića
g. Zoran Jovanović i g. Vladimir Domazet za g. Franka Simatovića

Prevod

1. Žalbeno veće Međunarodnog suda za krivično gonjenje lica odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije od 1991. godine (dalje u tekstu: Žalbeno veće, odnosno Međunarodni sud) rešava po "Žalbi na Odluku o daljem toku postupka" (dalje u tekstu: Žalba) koju je 23. aprila 2008. podneo branilac Jovice Stanišića (dalje u tekstu: odbrana).¹

I. ISTORIJAT POSTUPKA

2. Dana 9. aprila 2008. Pretresno veće III (dalje u tekstu: Pretresno veće) donelo je Pobijanu odluku, konstatujući da je zdravstveno stanje Jovice Stanišića (dalje u tekstu: optuženi) faktor koji se neprestano kosi s pravom na pravično i ekspeditivno suđenje, što nalaže ukidanje prava prisustva u sudnici i, u skladu s tim, obavestilo Sekretarijat da uspostavi video-konferencijsku vezu kako bi se optuženom omogućilo da u pretresnom postupku učestvuje iz Pritvorske jedinice Ujedinjenih nacija (dalje u tekstu: PJUN) kada njegovo zdravstveno stanje bude toliko loše da ne može da pristupi sudu.² Dana 16. aprila 2008. Pretresno veće je dalo odbrani odobrenje da uloži žalbu na Pobijanu odluku.³ Dana 5. maja 2008, Tužilaštvo (dalje u tekstu: tužilac) je dostavilo odgovor na Žalbu.⁴ Odbrana je uložila repliku 8. maja 2008.⁵

3. Žalbeno veće napominje da je suđenje u ovom predmetu počelo 28. aprila 2008. i da optuženi nije ni prisustvovao postupku ni učestvovao u njemu putem video-konferencijske veze.⁶ Žalbeno veće dalje napominje da je Pretresno veće 8. maja 2008. izdalo Nalog kojim se

¹ *Tužilac protiv Jovice Stanišića i Franko Simatović*, predmet br. IT-03-69-AR73.2, Žalba odbrane na Odluku o daljem toku postupka, 23. april 2008. (dalje u tekstu: Žalba).

² *Tužilac protiv Jovice Stanišića i Franka Simatovića*, predmet br. IT-03-69-PT, Odluka o daljem toku postupka, 9. april 2008. (dalje u tekstu: Pobijana odluka), par. 14-15.

³ *Tužilac protiv Jovice Stanišića i Franka Simatovića*, predmet br. IT-03-69-PT, Odluka po zahtevu odbrane za odobrenje da uloži žalbu, 16. april 2008. (dalje u tekstu: Odluka o odobrenju).

⁴ *Tužilac protiv Jovice Stanišića i Franka Simatovića*, predmet br. IT-03-69-AR73.2, Odgovor tužioca na "Žalbu odbrane na Odluku o daljem toku postupka", zaveden javno s poverljivim dodatkom, 5. maj 2008. (dalje u tekstu: Odgovor tužioca).

⁵ *Tužilac protiv Jovice Stanišića i Franka Simatovića*, predmet br. IT-03-69-AR73.2, *Poverljiva* replika odbrane na Odgovor tužilaštva na "Žalbu odbrane na Odluku o daljem toku postupka" s Dodatkom A, 8. maj 2008. (dalje u tekstu: Replika odbrane).

⁶ *Vidi Tužilac protiv Jovice Stanišića i Franka Simatovića*, predmet br. IT-03-69-T, Nalog kojim se uspostavlja procedura za praćenje sposobnosti optuženog Stanišića da lično prisustvuje suđenju ili da u njemu učestvuje putem video-konferencijske veze i izveštavanje o tome, 8. maj 2008. (dalje u tekstu: Nalog od 8. maja 2008), str. 2.

Prevod

uspostavlja procedura za praćenje sposobnosti optuženog Stanišića da lično prisustvuje suđenju ili da u njemu učestvuje putem video-konferencijske veze i za izveštavanje o tome.⁷

II. STANDARD PREISPITIVANJA

4. Žalbeno veće podseća da se odluke u vezi s vođenjem pretresnog postupka uopšte tiču pitanja koja su u diskrecionoj nadležnosti Pretresnog veća.⁸ Pobijana odluka, koja se tiče toga da li je zaključak Pretresnog veća da bi zdravstvenom stanju optuženog odgovaralo njegovo učešće u postupku putem video-konferencijske veze iz PJUN u saglasnosti sa statutarnim pravom optuženog na prisustvo u sudnici, jeste takva diskreciona odluka kojoj Žalbeno veće mora pristupiti s uvažavanjem. Ovo uvažavanje zasniva se na činjenici da Žalbeno veće poštuje "direktn[a] saznanja Pretresnog veća o svakodnevnom postupanju strana u postupku i praktičnim zahtevima predmeta".⁹

5. Da bi uspešno osporila neku diskrecionu odluku, strana u postupku mora pokazati da je Pretresno veće načinilo "prepoznatljivu grešku" kojom je toj strani naneta šteta.¹⁰ Žalbeno veće će ukinuti diskrecionu odluku pretresnog veća samo ukoliko utvrdi da se ona (1) zasniva na netačnom tumačenju merodavnog prava; (2) zasniva na očigledno netačnom zaključku o činjenicama; ili je (3) toliko nepravilna ili nerazumna da predstavlja zloupotrebu diskrecionog ovlašćenja pretresnog veća.¹¹ Žalbeno veće će takođe razmotriti da li je pretresno veće, donoseći svoju odluku, dalo težinu spoljnim ili irelevantnim faktorima, ili je propustilo da pripiše težinu ili dovoljnu težinu relevantnim faktorima.¹²

⁷ Nalog od 8. maja 2008.

⁸ *Vidi Tužilac protiv Slobodana Miloševića*, predmet br. IT-02-54-AR73.7, Odluka po interlokutornoj žalbi na odluku Pretresnog veća o dodeli branioca, 1. novembar 2004. (dalje u tekstu: Odluka u predmetu *Milošević* od 1. novembra 2004), par. 9.

⁹ *Vidi Tužilac protiv Zdravka Tolimira i drugih*, predmet br. IT-04-80-AR73.1, Odluka po interlokutornoj žalbi Radivoja Miletića na odluku Pretresnog vijeća o spajanju postupaka, 27. januar 2006, par. 4. *Vidi takođe* Odluku u predmetu *Milošević* od 1. novembar 2004, par. 9.

¹⁰ *Vidi Tužilac protiv Vojislava Šešelja*, predmet br. IT-03-67-AR73.4, Odluka po žalbi na Odluku (br. 2) Pretresnog veća o dodeli branioca, 8. decembar 2006. (dalje u tekstu: Odluka od 8. decembra 2006. u predmetu *Šešelj*), par. 18 (gde se citira *Tužilac protiv Miće Stanišića*, predmet br. IT-04-79-AR65.1, Odluka po interlokutornoj žalbi tužilaštva na odluku o privremenom puštanju na slobodu optuženog Miće Stanišića, 17. oktobar 2005, par. 9).

¹¹ Odluka od 8. decembra 2006. u predmetu *Šešelj*, par. 18 (gde se citira Odluka od 1. novembra 2004. u predmetu *Milošević*, par. 9).

¹² *Vidi Tužilac protiv Rasima Delića*, predmet br. IT-04-83-AR73.1, Odluka po interlokutornoj žalbi Rasima Delića na usmenu odluku Pretresnog vijeća o prihvatanju dokaznih predmeta br. 1316 i 1317, 15. april 2008, par. 6; *Vidi takođe* Odluku od 8. decembra 2006. u predmetu *Šešelj*, par. 18; Odluka od 1. novembra 2004. u

Prevod

III. MERODAVNO PRAVO

6. Optuženom koji pristupa Međunarodnom sudu određena minimalna prava garantuju se na osnovu člana 21(4) Statuta Međunarodnog suda (dalje u tekstu: Statut). Član 21(4)(d) Statuta daje optuženom pravo "da mu se sudi u njegovom prisustvu". Žalbeno veće ovo pravo tumači tako da znači da optuženi ima pravo da bude *fizički* prisutan.¹³ Međutim, ovo pravo nije apsolutno.¹⁴ Optuženi se može odreći prava na fizičko prisustvo suđenju ili izgubiti to pravo.¹⁵ Na primer, shodno pravilu 80(B) Pravilnika o postupku i dokazima Međunarodnog suda (dalje u tekstu: Pravilnik), pretresno veće može naložiti da se optuženi odstrani iz sudnice i da se postupak nastavi u njegovom odsustvu ako on uporno ometa postupak nakon što mu da upozorenje da takvo ponašanje može iziskivati njegovo odstranjivanje. Žalbeno veće je primetilo da se pravo nekog optuženog da prisustvuje suđenju u skladu s pravilom 80(B) Pravilnika može ograničiti "po osnovu značajnog ometanja suđenja".¹⁶ Žalbeno veće je dalje zaključilo da se ovo pravilo ne ograničava na namerna ometanja.¹⁷ Međutim, prilikom ocene nekog konkretnog ograničenja garantovanih statutarnih prava kao što je pravo na fizičko prisustvo suđenju, Žalbeno veće ima u vidu princip srazmernosti, na osnovu nekog svako ograničenje nekom fundamentalnog prava mora biti u službi dovoljno značajnog cilja i ne sme narušavati dotično pravo više nego što je to neophodno da bi se postigao taj cilj.¹⁸

predmetu *Milošević*, par. 9; *Tužilac protiv Miloševića*, predmet br. IT-99-37-AR73, IT-01-50-AR73 i IT-01-51-AR73, Obrazloženje odluke po interlokutornoj žalbi tužioca na odbijanje zahteva za spajanje postupka, 18. april 2002. (dalje u tekstu: Odluka od 18. aprila 2002. u predmetu *Milošević*), par. 5.

¹³ Vidi *Tužilac protiv Édouarda Karemere i drugih*, predmet br. ICTR-98-44-AR73.10, Odluka po interlokutornoj žalbi Nzirore u vezi s njegovim pravom da prisustvuje suđenju, 5. oktobar 2007. (dalje u tekstu: Odluka u predmetu *Nzirore*), par. 11 (gde se citira *Protails Zigiranyirazo protiv tužioca*, predmet br. ICTR-2001-73-AR-73, Odluka po interlokutornoj žalbi, 30. oktobar 2006. (dalje u tekstu: Odluka od 30. oktobra 2006. u predmetu *Zigiranyirazo*), par. 11-13).

¹⁴ Vidi *Ferdinand Nahimana i drugi protiv tužioca*, predmet br. ICTR-99-52-A, Presuda, 28. novembar 2007, par. 96 i dalje. Vidi *takođe* Odluku u predmetu *Zigiranyirazo*, par. 14; Odluku u predmetu *Milošević* od 1. novembra 2004, par. 13.

¹⁵ Odluka u predmetu *Zigiranyirazo*, par. 14 (gde se citira Odluka od 1. novembra 2004. u predmetu *Milošević*, par. 13).

¹⁶ Odluka u predmetu *Zigiranyirazo*, par. 19 (gde se citira Odluka od 1. novembra 2004. u predmetu *Milošević*, par. 13).

¹⁷ Odluka u predmetu *Milošević* od 1. novembra 2004., par. 14 (gde se konstatuje da "razlika u nameri ne može biti jedina vrsta ometanja koju Pretresno veće sankcioniše").

¹⁸ Vidi Odluku u predmetu *Zigiranyirazo*, par. 14 (gde se citira Odluka u predmetu *Milošević* od 1. novembra 2004, par. 17). Vidi *takođe* Odluku u predmetu *Nzirore*, par. 11.

IV. DISKUSIJA

(A) Okviri žalbe

7. Žalbeno veće podseća da je 10. marta 2008. godine Pretresno veće donelo odluku u kojoj je konstatovalo da je optuženi procesno sposoban.¹⁹ Žalbeno veće dalje podseća da je Pretresno veće 17. marta 2008. odbilo zahtev odbrane za odobrenje da uloži žalbu na Odluku o sposobnosti zbog toga što odbrana nije pokazala kako se ona tiče pitanja čije bi promptno rešenje od strane Žalbenog veća moglo suštinski da pospeši postupak.²⁰ Pored toga, tokom pretresa 8. aprila 2008. godine, Pretresno veće je zaključilo da nema potrebe za prespitanjem Odluke o procesnoj sposobnosti,²¹ a odbrana je izjavila da, uzimajući u obzir interese optuženog, neće tražiti ponovno otvaranje pitanja koja su predmet te Odluke.²²

8. U Odgovoru tužioca, tužilac između ostalog tvrdi da odbrana većinu svojih argumenata zasniva na pitanjima koja izlaze iz okvira Žalbe.²³ Tužilac primjećuje da Pretresno veće nije dalo odobrenje za ulaganje žalbe po pitanju procesne sposobnosti optuženog i iznosi mišljenje da je jedino pitanje za koje je dato odobrenje to da li je Pretresno veće pravilno primenilo svoje diskreciono ovlašćenje kada je uspostavilo video-konferencijsku vezu sa PJUN.²⁴ Konkretno, tužilaštvo tvrdi da odbrana svojim argumentima u prvom i drugom osnovu Žalbe nastoji da ponovo otvori pitanje procesne sposobnosti.²⁵ Odbrana u svojoj Replici tvrdi da, suprotno

¹⁹ *Tužilac protiv Jovice Stanišića i Franka Simatovića*, predmet br. IT-03-69-PT, *Poverljiva i ex parte* Odluka po zahtevu u vezi s procesnom sposobnošću, 10. mart 2008. (dalje u tekstu: Odluka o procesnoj sposobnosti), par. 130.

²⁰ *Tužilac protiv Jovice Stanišića i Franka Simatovića*, predmet br. IT-03-69-PT, *Poverljiva i ex parte* Odluka po zahtevu odbrane za odobrenje da uloži žalbu, 17. mart 2008, par. 6.

²¹ T. 867, 8. april 2008. *Vidi takođe* Žalbu, par. 42; Odgovor tužioca, par. 3.

²² T. 858 i 865, 8. april 2008. Konkretno, odbrana tvrdi da je, između ostalog, "pre svega, argument odbrane to da, sa stanovišta interesa optuženog, u ovoj fazi nećemo tražiti ponovno otvaranje pitanja sposobnosti kao takvog..." i da "ono što smo danas saznali iz iskaza dr De Mana jeste da bi svako dalje ispitivanje kroz potencijalno ponovno postavljanje pitanja sposobnosti i/ili pozivanje drugih eksperata da ocene stanje g. Stanišića može biti kontraindikativno ili čak služiti kao katalizator stanja g. Stanišića..." *Vidi takođe* Žalbu, par. 40; Odgovor tužioca, par. 3.

²³ Odgovor tužioca, str. 4.

²⁴ Odgovor tužioca, par. 11.

²⁵ Odgovor tužilaštva, par. 13-19.

Prevod

tvrdnji tužioca, svojim argumentima nije nekorektno pomešala pitanje procesne sposobnosti s pitanjem mogućnosti optuženog da bude prisutan u sudnici.²⁶

9. Žalbeno veće podseća da je u Odluci o odobrenju, kako to napominje tužilac, Pretresno veće naglasilo da se Pobjana odluka ne bavi pitanjem procesne sposobnosti optuženog.²⁷ Žalbeno veće dalje podseća da je Pretresno veće dalo odobrenje za ulaganje žalbe na Pobjanu odluku na osnovu toga što, u skladu s pravilom 73(B) Pravilnika, "pitanje da li je video-konferencijska veza u skladu s pravom optuženog da bude prisutan u sudnici jeste pitanje koje utiče na pravično i ekspeditivno vođenje postupka ili ishod suđenja" i da "promptno rešenje Žalbenog veća može suštinski da pospeši postupak".²⁸ Žalbeno veće tumači Odluku o odobrenju tako da se njome odobrava zahtev odbrane da uloži žalbu na Pobjanu odluku u celosti, potvrđujući da okviri tog odobrenja ne uključuju pitanje procesne sposobnosti optuženog. Ipak, Žalbeno veće smatra da su zdravstveno stanje optuženog i uspostavljanje video-konferencijske veze od strane Pretresnog veća kako bi se optuženom omogućilo da učestvuje u svom suđenju iz PJUN međusobno blisko povezana.

10. Žalbeno veće se ne slaže s tvrdnjom tužioca da odbrana svojim argumentima u prvom i drugom žalbenom osnovu pokušava ponovo da otvori pitanje procesne sposobnosti ili da na drugi način izađe iz okvira Žalbe. Žalbeno veće, ukratko govoreći, tumači prvi osnov Žalbe kao tvrdnju da je Pretresno veće pogrešilo zbog toga što nije uzelo u obzir sve dokaze u vezi s tim da li je uspostavljanje video-konferencijske veze bilo u skladu s pravima optuženog²⁹ i, konkretno, zbog toga što "nije cenilo značaj medicinskih dokaza, koji su bili relevantni za pitanje da li je predloženi tok postupka primjeren".³⁰ Žalbeno veće dalje napominje da je glavni argument odbrane u trećem žalbenom osnovu taj da je Pretresno veće pogrešilo zanemarujući jednu razumnu alternativu – naime, da odgodi postupak za tri do šest meseci u skladu s preporukom dr De Mana – kada je naložilo uspostavljanje video-konferencijske veze.³¹ Suprotno tvrdnji tužioca, Žalbeno veće ne smatra da ovaj argument predstavlja prigovor na odluku Pretresnog veća da ne preispita Odluku o procesnoj sposobnosti nego ga

²⁶ Replika odbrane, par. 3.

²⁷ Odluka o odobrenju, par. 4.

²⁸ Odluka o odobrenju, par. 6-7.

²⁹ *Vidi npr.* Žalbu, par. 50.

³⁰ Žalba, par. 57.

³¹ Žalba, par. 81.

Prevod

tumači pre kao podršku opštoj tvrdnji odbrane da je Pretresno veće, zanemarujući razumnu alternativu, pogrešno primenilo princip srazmernosti.³² Shodno tome, iako odbrana u Žalbi pominje pitanje procesne sposobnosti,³³ Žalbeno veće je uzelo u obzir samo one argumente koji se direktno odnose na pravo na prisustvo u sudnici.

(B) Žalba

11. Prelazeći na meritum Žalbe, odbrana tvrdi da je ukidanje Pobjane odluke opravdano na osnovu toga što je Pretresno veće pogrešilo u svom pristupu pitanju da li je "korišćenje video-konferencijske veze i druge tehnologije predstavljalo *primereno i srazmerno sredstvo za obezbeđenje prava* g. Stanišića, uz istovremenu zaštitu prava g. Simatovića".³⁴ Odbrana, u skladu s tim, traži od Žalbenog veća da: "(i) odgodi postupak za najmanje tri meseca kako bi se optuženom obezbedilo vreme za oporavak od psihijatrijskog poremećaja, i (ii) kako bi se na odgovarajući način uzeli u obzir eventualni medicinski dokazi nakon isteka ovog perioda pre utvrđivanja kada bi suđenje trebalo da počne..."³⁵ Tužilac u Odgovoru tvrdi da odbrana nije pokazala da je Pretresno veće zloupotrebilo svoje diskreciono ovlašćenje zbog toga što je naložilo uspostavljanje video-konferencijske veze kako bi omogućilo optuženom da učestvuje u postupku iz PJUN, na dane kada je njegovo zdravstveno stanje isuviše loše da bi mogao biti prisutan u sudnici.³⁶

12. Kako je prethodno naznačeno, odbrana po prvoj osnovi Žalbe tvrdi da je Pretresno veće pogrešilo zbog toga što nije uzelo u obzir medicinske dokaze koji su ključni za utvrđivanje da li je uspostavljanje video-konferencijske veze bilo primereno i u skladu s pravima optuženog.³⁷ Odbrana takođe iznosi mišljenje da se Pretresno veće neprimereno usredsredilo na pitanje fizičke nemogućnosti optuženog da putuje do Suda, a ne na to kako je ukupno zdravstveno stanje optuženog uticalo na njegovu sposobnost da delotvorno učestvuje u

³² Vidi npr. Žalbu, par. 83, u kojoj odbrana zaključuje da "... razuman Sud koji se na primeren način rukovodi značajem ovog fundamentalnog prava ne bi mogao izvesti zaključak da je suštinsko odstupanje od prava teško bolesnog optuženog da mu se sudi u njegovom prisustvu predstavljalo srazmernu meru kada je odlaganje postupka ... moglo potencijalno biti samo dodatno odlaganje od dva meseca ... u poređenju s posledicama Pobjane odluke".

³³ Vidi npr. Žalbu, par. 54, 56 i 58.

³⁴ Žalba, par. 1 i 49.

³⁵ Žalba, par. 81.

³⁶ Odgovor tužioca, par. 1.

³⁷ Žalba, par. 50 i 57.

Prevod

postupku putem video-konferencijske veze.³⁸ U svom drugom žalbenom osnovu odbrana tvrdi da je Pretresno veće pogrešilo zbog toga što nije pridalo težinu potrebi da obezbedi delotvorno učešće optuženog i što je pridalo nepotrebnu težinu želji da započne postupak.³⁹ Odbrana dalje tvrdi da je Pretresno veće pogrešilo u proceni da li je bilo značajnog i upornog ometanja pretresnog postupka koje bi opravdavalo ukidanje prava optuženog na prisustvo, tvrdeći da je, suprotno zaključku Pretresnog veća, zdravstveno stanje optuženog dovelo do odgađanja suđenja za približno tri, a ne za šest nedelja.⁴⁰ Pored toga, odbrana u svom trećem žalbenom osnovu tvrdi da je Pretresno veće, nakon što je zaključilo da je odstupanje od prava optuženog na prisustvo u sudnici bilo opravdano, imalo dužnost da u to pravo ne zadire više nego što je striktno potrebno radi postizanja željenog rezultata.⁴¹ Odbrana tvrdi da je pretresno veće, umesto toga, praktično oduzelo optuženom pravo na prisustvo u sudnici i ne pokušavajući da primeni neku održivu alternativu kao što je to odgađanje postupka za tri do šest meseci, koje je predložio dr De Man.⁴² Odbrana tvrdi, između ostalog, da Pobjana odluka čini nemogućim potpuno učešće optuženog na suđenju, sprečava valjano suočavanje sa svedocima, koji će biti sprečeni da prilikom svedočenja vide optuženog i da se sa njim suoče, i uskraćuje optuženom pravo da svedoči u svoju odbranu.⁴³

13. Tužilac tvrdi da je Pretresno veće pravilno primenilo princip srazmernosti kada se opredelilo za uspostavljanje video-konferencijske veze, pažljivo uzimajući u obzir fizičko stanje optuženog, istražujući pet opcija za postupanje u vezi s tim stanjem⁴⁴ i konačno se opredeljujući za rešenje koje je najmanje restriktivno u odnosu na prava optuženog, uz istovremeno obezbeđenje ekspeditivnog vođenja suđenja.⁴⁵ Tužilac dalje tvrdi da Pretresno veće nije pogrešilo kada je uzelo u obzir ometanje prouzrokovano zdravstvenim stanjem optuženog, tvrdeći, između ostalog, da tačan period odgađanja, bez obzira na to da li će trajati tri ili šest meseci, nije značajan s obzirom na čvrste dokaze o tome da se zdravstveno stanje

³⁸ Žalba, par. 54.

³⁹ Žalba, par. 73.

⁴⁰ Žalba, par. 77 i 80.

⁴¹ Žalba, par. 84.

⁴² Žalba, par. 81 i 84.

⁴³ Žalba, par. 85.

⁴⁴ Tužilac napominje da je Pretresno veće razmotrilo sledeće opcije: (1) razdvajanje postupaka protiv optuženih; (2) dopuštanje da postupak ostane u pretpretresnoj fazi za period od tri do šest meseci; (3) izdavanje naloga za još jednu rundu lekarskih pregleda kako bi se ponovo procenila procesna sposobnost optuženog; (4) uspostavljanje video-konferencijske veze; i (5) početak suđenja na osnovu toga što je utvrđeno da je optuženi procesno sposoban. *Vidi* Odgovor tužilaštva, par. 33.

Prevod

optuženog neće izmeniti.⁴⁶ Tužilac naglašava da je ukidanje prava na prisustvo u sudnici razumno u određenim okolnostima, imajući u vidu, između ostalog, to da je Odlukom od 1. novembra 2004. u predmetu *Milošević* potvrđeno da pravo optuženog da prisustvuje suđenju može biti ograničeno na osnovu značajnog ometanja suđenja i da je Žalbeno veće razjasnilo da se to ometanje ne ograničava na namerno ometanje nego može biti vezano za zdravstveno stanje optuženog.⁴⁷ Tužilac dalje tvrdi da konkretne karakteristike video-konferencijske veze, koje uključuju ugao pod kojim kamera sve vreme prikazuje svedoka, upotreba video ekrana na kom se prikazuje displej elektronskog sistema za vođenje suđenja i drugi ekran na kom se prikazuje transkript u obliku elektronskog zapisnika tzv. *LiveNote*, što omogućava optuženom da prati dokazne predmete i transkript suđenja u realnom vremenu, telefonska linija koja omogućava optuženom da u svako doba komunicira sa svojim braniocem, kao i mikrofoni koji omogućava optuženom da se obraća Pretresnom veću, u najmanjoj mogućoj meri ograničavaju pravo optuženog na prisustvo u sudnici.⁴⁸ Tužilac zaključuje da video-konferencijska veza i relevantna tehnologija koju je naložilo Pretresno veće dovode do "virtuelnog prisustva koje optuženom omogućava da potpuno i delotvorno učestvuje u postupku u svom predmetu".⁴⁹

14. Odbrana u Repliki u velikoj meri ponavlja argumente koje je iznela u Žalbi⁵⁰ i navodi dalje argumente u vezi s navodnim zloupotrebama diskrecionog ovlašćenja Pretresnog veća do kojih je došlo nakon donošenja Pobjane odluke.⁵¹ Žalbeno veće odbija da razmotri ove dodatne argumente s obzirom na to da oni nisu bili predloženi Pretresnom veću kada je donelo Pobjanu odluku.

15. Žalbeno veće podseća da je Pretresno veće u Pobjanoj odluci utvrdilo da je ukidanje prava optuženog na prisustvo u sudnici bilo opravdano budući da je njegovo zdravstveno stanje faktor koji se neprestano kosi s pravom na pravično i ekspeditivno suđenje.⁵² Tužilac ispravno naglašava da je ukidanje prava na prisustvo u sudnici u određenim okolnostima razumno i da to odstupanje može biti opravdano čak i u slučaju značajnog ometanja suđenja od

⁴⁵ Odgovor tužioca, str. 7 i par. 39.

⁴⁶ Odgovor tužioca, par. 40-42.

⁴⁷ Odgovor tužioca, par. 45.

⁴⁸ Odgovor tužioca, par. 52.

⁴⁹ Odgovor tužioca, par. 53.

⁵⁰ *Vidi* Repliku odbrane, par. 2-9.

⁵¹ *Vidi* Repliku odbrane, par. 10-18.

⁵² Pobjana Odluka, par. 15.

Prevod

strane nekog optuženog koja po svom karakteru nisu namerna.⁵³ Pitanje koje rešava Žalbeno veće jeste to da li je ukidanje prava na prisustvo u sudnici putem uspostavljanja video-konferencijske veze koja omogućava optuženom da učestvuje na svom suđenju iz PJUN, bilo razumno u okolnostima ovog predmeta.

16. Žalbeno veće primećuje da je, prilikom utvrđivanja da li je ukidanje prava optuženog na prisustvo u sudnici bilo opravdano, Pretresno veće uzelo u obzir načelo srazmernosti.⁵⁴ Konkretno, Pretresno veće je napomenulo da sva eventualna ograničenja nekog fundamentalnog prava "moraju biti najmanje nametljiv instrument od onih kojima se može postići željeni rezultat".⁵⁵ Pretresno veće je dalje imalo u vidu da je Žalbeno veće u Odluci u predmetu *Zigiranyirazo* konstatovalo da potreba da se obezbedi razumno ekspeditivno suđenje predstavlja cilj od opšteg značaja i, u skladu s tim, zaključilo da je njegov zadatak u ovom predmetu bio da "da uspostavi odgovarajuću ravnotežu između razumno ekspeditivnog presuđivanja u predmetu i potrebe da se zaštiti pravo optuženog da mu se sudi u njegovom prisustvu".⁵⁶

17. Žalbeno veće dalje primećuje da je Pretresno veće, u nastojanju da uspostavi ravnotežu između prava na pravično suđenje i prava optuženog da prisustvuje suđenju, uzelo u obzir činjenicu da je zbog zdravstvenog stanja optuženog početak suđenja odgođen približno za mesec i po dana, da se u svetlu njegovog zdravstvenog stanja mogu očekivati dalja odgađanja, da bi, ako Pretresno veće bude odgađalo postupak svaki put kada je optuženi isuviše bolestan da bi mogao biti fizički prisutan u sudnici, suđenje verovatno potrajalo nerazumno dugo, kao i da i saoptuženi u ovom predmetu, Franko Simatović, ima pravo na pravično i ekspeditivno suđenje.⁵⁷ U svetlu ovih faktora, Pretresno veće je smatralo neophodnim da uspostavi video-konferencijsku vezu u PJUN "koja bi omogućila optuženom da učestvuje u postupku iz PJUN na dane kada je njegovo zdravstveno stanje isuviše loše da bi mogao biti prisutan u sudnici".⁵⁸

⁵³ Odgovor tužioca, par. 45.

⁵⁴ Pobjana odluka, par. 10.

⁵⁵ Pobjana odluka, par. 10 (gde se citira Komitet za ljudska prava Ujedinjenih nacija: Zbirka opštih komentara i opštih preporuka koje su usvojili organi Ugovora o ljudskim pravima, HRI/GEN/1/Rev.6, 12. maj 2003. godine, str. 176).

⁵⁶ Pobjana odluka, par. 11.

⁵⁷ Pobjana odluka, par. 11-13.

⁵⁸ Pobjana odluka, par. 14.

Prevod

18. Žalbeno veće smatra da je, prilikom utvrđivanja daljeg toka postupka u ovom predmetu, odluka Pretresnog veća da uspostavi ravnotežu između prava optuženog na prisustvo u sudnici s pravom i optuženog i saoptuženog u njegovom predmetu na ekspeditivno suđenje bila razumna. Međutim, Žalbeno veće se slaže s odbranom da je Pretresno veće, u nastojanju da uspostavi ravnotežu između ova dva prava, pogrešilo zbog toga što nije dalo dovoljnu težinu pravu optuženog na prisustvo u sudnici i što je pridalo preveliku težinu cilju početka suđenja. Bez obzira na to da li je početak suđenja odgođen za približno tri nedelje, kako to tvrdi odbrana, ili za približno mesec i po dana, kako je primetilo Pretresno veće, Žalbeno veće, iako uvažava značaj sprečavanja odgoda suđenja, ne smatra da je period odgađanja u okolnostima ovog predmeta dosegao nivo koji je toliko značajan da opravdava ukidanje fundamentalnog prava optuženog da prisustvuje suđenju.

19. Žalbeno veće naglašava da pravo na prisustvo suđenju predstavlja fundamentalno pravo i da se, iako tužilaštvo ispravno naglašava da ukidanje ovog prava može biti opravdano u svetlu značajnog odgađanja suđenja, Žalbeno veće slaže s odbranom da to ukidanje nije primereno ukoliko postoje razumne alternative. Žalbeno veće napominje da je Pretresno veće, opredeljujući se za uspostavljanje video-konferencijske veze, isključilo druge potencijalne opcije, uključujući, kako je to primetio tužilac, dopuštanje da postupak u ovom predmetu ostane u pretpretresnoj fazi za dodatnih tri do šest meseci.⁵⁹ Žalbeno veće smatra da je, s obzirom na postojanje te razumne alternative, koja bi potencijalno mogla da obezbedi optuženom mogućnost da u potpunosti iskoristi svoje pravo da prisustvuje suđenju u relativno kratkom roku, Pretresno veće pogrešilo opredelivši se za alternativu kojom se ovo pravo ograničava.

20. Žalbeno veće dalje napominje da, uspostavljajući video-konferencijsku vezu radi omogućavanja optuženom da učestvuje u postupku iz PJUN kada je njegovo zdravstveno stanje isuviše slabo da bi mogao biti fizički prisutan u sudnici, Pretresno veće nije uzelo u obzir pitanje da li bi on, s obzirom na svoje fizičko i duševno stanje, ipak bio u mogućnosti da delotvorno učestvuje u svom suđenju putem video-konferencijske veze. Žalbeno veće konstatuje da bi razumno pretresno veće ovaj faktor uzelo u obzir prilikom odlučivanja i, u

⁵⁹ Odgovor tužilaštva, par. 33.

Prevod

skladu s tim, konstatuje da propust Pretresnog veća da to učini predstavlja prepoznatljivu grešku.

21. Pored toga, Žalbeno veće primećuje da Nalog Pretresnog veća od 8. maja 2008., koji predviđa svakodnevne procene mentalne sposobnosti optuženog da učestvuje u postupku, u velikoj meri odgovara na bojazni koje je iznela odbrana; međutim, Žalbeno veće smatra da odgađanje postupka i dalje predstavlja najbolje rešenje jer će time biti bolje ispoštovano fundamentalno pravo optuženog na prisustvo suđenju.

V. DISPOZITIV

22. Na osnovu gorenavedenog, Žalbeno veće **UKIDA** Pobjanu odluku i **ODOBRAVA** zahtev odbrane za odgađanje postupka za najmanje tri meseca i za ponovnu procenu zdravstvenog stanja optuženog pre utvrđivanja kada bi suđenje trebalo da počne.

Sastavljeno na engleskom i francuskom jeziku, pri čemu se merodavnom smatra verzija na engleskom.

Dana 16. maja 2008.

/potpis na originalu/

U Hagu,
Holandija

sudija Fausto Pocar
predsedavajući

[pečat Međunarodnog suda]